



Η χρήση της πληροφορικής στα Ιστορικά Αρχεία

Το παράδειγμα του Ιστορικού Αρχείου της ΕΤΕ



14/1/2012

Δρ. Νίκος Παντελάκης
Υποδιευθυντής Ιστορικού Αρχείου ΕΤΕ

Αβαξ. Πλευρές της ιστορίας των υπολογιστών στην Ελλάδα.

ΕΙΕ 6/12/2011 έως 31/1/2012

Το θέμα της σημερινής μου εισήγησης είναι:

«Η χρήση της πληροφορικής στα Ιστορικά Αρχεία»

*Ουσιαστικά, θα μιλήσω για τη χρήση της πληροφορικής στα ιστορικά αρχεία με αναφορές,
όπου χρειάζεται, στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας.*

Για να περιγράψουμε με ποιον τρόπο η χρήση της πληροφορικής μεταβάλλει το
εργασιακό περιβάλλον ενός ιστορικού αρχείου πρέπει πριν από όλα να έχουμε
κατανοήσει:



- ▣ Ποιος είναι ο λόγος δημιουργίας και διατήρησης ενός «αρχείου»;
- ▣ Τι είναι εκείνο που διαφοροποιεί ένα «αρχείο» από ένα «ιστορικό αρχείο»;

14/1/2012

2

1. Ποιος είναι ο λόγος για τον οποίο ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει την ανάγκη, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του, να δημιουργεί και να διατηρεί τεκμήρια που όλα μαζί, οργανωμένα σε ένα σύνολο, συγκροτούν αυτό που ονομάζουμε «αρχείο».
2. Τι είναι εκείνο που διαφοροποιεί ένα «αρχείο» από ένα «ιστορικό αρχείο», γιατί οι δύο έννοιες, όπως θα εξηγήσουμε, δεν είναι ταυτόσημες.

Γιατί λοιπόν όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα κατά την άσκηση των κάθε είδους δραστηριοτήτων τους δημιουργούν, χρησιμοποιούν και διατηρούν τεκμήρια;

Διότι απλούστατα οι πληροφορίες που είναι αποτυπωμένες σε αυτά αποτελούν απόδειξη:

1. του εύρους των αρμοδιοτήτων που είχαν τα φυσικά και νομικά αυτά πρόσωπα,
2. των πολιτικών που χάραξαν,
3. των αποφάσεων που έλαβαν,
4. των διαδικασιών που εφάρμοσαν,
και γενικότερα
5. του τρόπου λειτουργίας τους.

Το σύνολο των τεκμηρίων που διατηρεί ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων του συγκροτεί, λοιπόν, αυτό που ονομάζουμε γενικά «αρχείο»

Ποιο αρχείο ορίζεται ως ιστορικό;

Έχει διαπιστωθεί ότι πολλά από τα τεκμήρια που συγκροτούν το αρχείο ενός φυσικού ή νομικού προσώπου περιέχουν σημαντικότερες πληροφορίες για την κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή της κοινωνίας μέσα στην οποία δημιουργήθηκαν, ενώ πολλές από αυτές τις πληροφορίες ενδιαφέρουν το κοινωνικό σύνολο ανεξάρτητα από τον αρχικό σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν. Τα τεκμήρια που περιέχουν αυτού του είδους τις πληροφορίες πρέπει κατά τους ιστορικούς, αλλά και επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων, να διασώζονται, ανεξάρτητα από το αν ο αρχικός τους σκοπός για τον οποίο δημιουργήθηκαν έχει προ πολλού εκπληρωθεί και ο δημιουργός τους πλέον δεν ενδιαφέρεται για αυτά. Τα συγκεκριμένα τεκμήρια συγκροτούν λοιπόν με τη σειρά τους αυτό που ονομάζουμε «ιστορικό αρχείο».

Τα ιστορικά τεκμήρια διατηρούνται επειδή, μεταξύ άλλων, συνιστούν:

- τη διαχρονική μνήμη και συμβάλλουν στον καλύτερο προγραμματισμό, στην ορθότερη λήψη αποφάσεων και δράση, παρέχοντας διαρκώς πρόσβαση στην εμπειρία του παρελθόντος, στην εξειδικευμένη και τη γενική γνώση,
- έναν τρόπο πρόσβασης στην εμπειρία των άλλων,
- αποδεικτικά στοιχεία διαρκών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων,
- πηγή κατανόησης και προσδιορισμού της ταυτότητάς μας και της κοινωνίας μέσα στην οποία ζούμε
- φορείς επικοινωνίας πολιτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αξιών.

Να διευκρινήσουμε στο σημείο αυτό ότι με τον όρο Αρχείο και Ιστορικό Αρχείο ονομάζουμε αντίστοιχα και τους φορείς που διαχειρίζονται τα αρχεία αυτά.

Ένα ιστορικό αρχείο ως φορέας που διαχειρίζεται αρχειακό υλικό έχει να υπηρετήσει δύο βασικούς στόχους, οι οποίοι είναι αλληλένδετοι.



Λόγοι δημιουργίας ενός ιστορικού αρχείου



Ένα ιστορικό αρχείο έχει να υπηρετήσει δύο βασικούς στόχους, οι οποίοι είναι αλληλένδετοι:

1. να εξασφαλίσει ότι τα τεκμήρια που διαχειρίζεται θα **διατηρηθούν** στο **διηνεκές**,
2. να εξασφαλίζει ότι οι σημαντικές πληροφορίες που περιέχει το αρχειακό υλικό θα είναι **εύκολα προσβάσιμες** σε όποιον επιθυμεί να τις μελετήσει.

14/1/2012

3

Να εξασφαλίσει **πρώτον** ότι τα τεκμήρια που διαχειρίζεται θα διατηρηθούν στο διηνεκές

και

δεύτερον ότι οι σημαντικές πληροφορίες που περιέχει το αρχειακό υλικό θα είναι εύκολα προσβάσιμες σε όποιον επιθυμεί να τις μελετήσει.

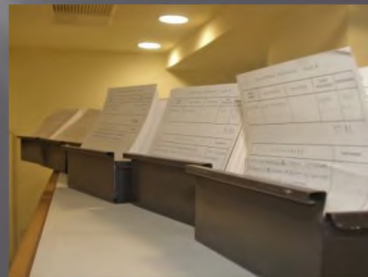
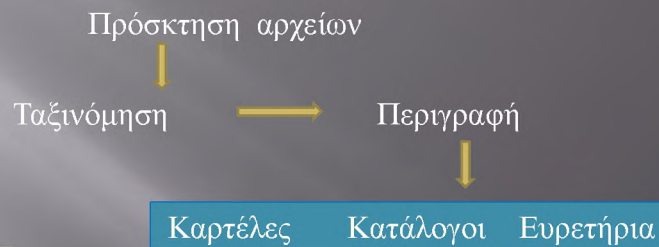
Ήταν προφανές ότι η ανάπτυξη της πληροφορικής δεν θα άφηνε ανεπηρέαστο τον κόσμο των αρχείων τόσο στον τρόπο που δημιουργούνται τα τεκμήρια που συγκροτούν ένα αρχείο όσο και στον τρόπο διαχείρισης των παραδοσιακών ιστορικών τεκμηρίων που συνήθως είναι έγγραφα.

Πράγματι, σταδιακά άλλαξε ο τρόπος με τον οποίο δημιουργούνται, αποθηκεύονται και ανακτώνται οι πληροφορίες. Όλο και περισσότερα τεκμήρια τις τελευταίες δεκαετίες δημιουργούνται με τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, αποθηκεύονται σε αυτούς, διακινούνται μέσω αυτών δημιουργώντας εξ αρχής αυτό που ονομάζουμε «ηλεκτρονικά αρχεία».

Η αλλαγή αυτή μεταβάλλει ριζικά τον τρόπο εργασίας των αρχειονόμων, των ανθρώπων που έχουν την ευθύνη για τη διαχείριση των ιστορικών αρχείων. Επίσης, οι μελλοντικές γενιές ερευνητών θα έρχονται σε επαφή όλο και περισσότερο με τεκμήρια που από την αρχή δημιουργήθηκαν μέσα σε ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον και στη συνέχεια διατηρήθηκαν σε αυτό. Στις προκλήσεις που θέτει η εισαγωγή της νέας τεχνολογίας στη δημιουργία και την

αποθήκευση των αρχείων θα επανέλθω στο τέλος της εισήγησής μου, αλλά τώρα θα περιγράψω τις αλλαγές που επήλθαν στη διαχείριση των ιστορικών αρχείων με τη χρήση της πληροφορικής.

Θα αναφερθώ αρχικά, στις εργασίες που εκτελούνται σε ένα ιστορικό αρχείο, για να δούμε στη συνέχεια με ποιον τρόπο αυτές διευκολύνθηκαν από τη χρήση της πληροφορικής.



4



Πρόσκτηση τεκμηρίων

- Η διαδικασία πρόσκτησης αρχειακού υλικού απαιτεί τη συνοπτική καταγραφή του στο χώρο που εντοπίστηκε, η οποία αποτελεί στη συνέχεια και τη βάση για την κατάρτιση του πρωτοκόλλου παράδοσης - παραλαβής του υλικού μεταξύ του προηγούμενου κατόχου και του ιστορικού αρχείου που θα το παραλάβει.

14/9/2012

5

Αποστολή ενός ιστορικού αρχείου, όπως αναφέραμε είναι να διασώσει και να φυλάξει τα τεκμήρια εκείνα που περιέχουν πολύτιμες πληροφορίες για την

οικονομική κοινωνική πολιτική και πολιτιστική ζωή μιάς κοινωνίας. Οι εργαζόμενοι σε ένα ιστορικό αρχείο πρέπει λοιπόν καταρχήν να εντοπίσουν και να διαχωρίσουν τα τεκμήρια αυτά από το σύνολο των τεκμηρίων ενός αρχείου και στη συνέχεια να τα παραλάβουν.

Πρόσκτηση τεκμηρίων: Κάθε ιστορικό αρχείο, είτε διασώζει και διατηρεί ιδιωτικά αρχεία είτε αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα επιχείρησης ή οργανισμού, εμπλουτίζεται με τα χρόνια με προσκτήσεις νέου αρχειακού υλικού. Η διαδικασία πρόσκτησης αρχειακού υλικού απαιτεί τη συνοπτική καταγραφή του στο χώρο που εντοπίστηκε, η οποία αποτελεί στη συνέχεια και τη βάση για την κατάρτιση του πρωτοκόλλου παράδοσης-παραλαβής του υλικού μεταξύ του προηγούμενου κατόχου και του ιστορικού αρχείου που θα το παραλάβει. Η συνοπτική περιγραφή του αρχειακού υλικού ενσωματώνεται στο βιβλίο εισαγωγής που τηρεί κάθε ιστορικό αρχείο. Τα τεκμήρια τοποθετούνται στα ράφια από όπου πολύ αργότερα θα παραληφθούν για να ταξινομηθούν και να περιγραφούν. Η διαδικασία αυτή με την εισαγωγή της πληροφορικής δεν γίνεται πλέον χειρόγραφα αλλά ηλεκτρονικά κάτι που βοηθάει την αναζήτηση των τεκμηρίων που εντάσσονται στην ίδια ενότητα αλλά έχουν περιέλθει στο ιστορικό αρχείο με διαφορετικές παραλαβές που μπορεί να απέχουν μεταξύ τους και αρκετά χρόνια.



Ταξινόμηση



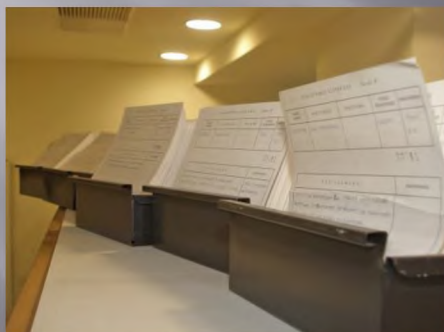
14/1/2012

5

Η πιο κρίσιμη όμως εργασία ενός ιστορικού αρχείου είναι αυτή της ταξινόμησης και περιγραφής των τεκμηρίων: Η ταξινόμηση και η περιγραφή των τεκμηρίων αποτελεί το εργαλείο μέσω του οποίου διευκολύνεται η πρόσβαση στα τεκμήρια. Η διαδικασία αυτή παραδοσιακά κατέληγε στη κατάρτιση των καταλόγων, καρτελών, ευρετηρίων και άλλων εργαλείων έρευνας που χρησιμοποιούσαν οι χρήστες του αρχείου στην προσπάθειά τους να εντοπίσουν τις πληροφορίες που αναζητούν.



Καρτέλες



17/1/2012

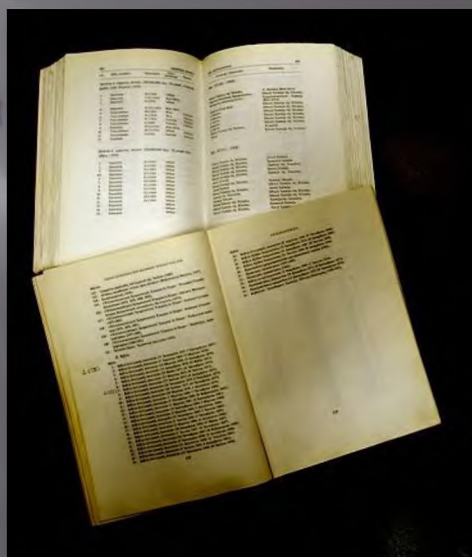


Κατάλογοι

Ευρετήρια



14/1/2012



Η δημιουργία βάσεων δεδομένων στις οποίες πλέον καταχωρούνται οι πληροφορίες αυτές μας δίδουν ένα πολύ ισχυρό εργαλείο εργασίας καθώς διευκολύνεται σημαντικά η αναζήτηση και ανάκτηση των πληροφοριών, φυσικά

με μια πολύ σημαντική προϋπόθεση ότι η βάση δεδομένων έχει σχεδιασθεί κατάλληλα.

Θα επανέλθω σε αυτό το σημείο αφού πρώτα αναφερθώ στην εργασία της αναπαραγωγής των τεκμηρίων.



Αναπαραγωγή τεκμηρίων



14/1/2012

8

Αναπαραγωγή των τεκμηρίων: Παραδοσιακά τα ιστορικά αρχεία μικροφωτογραφίζουν το αρχειακό υλικό, ώστε να διαθέτουν αντίγραφα των τεκμηρίων. Τα αντίγραφα αυτά γίνονται αφενός για να δίδονται στον ερευνητή, ώστε να μη χρησιμοποιείται και φθείρεται το πρωτότυπο, αλλά και αφετέρου για να υπάρχουν ως αντίγραφα ασφαλείας στην περίπτωση που καταστραφεί το πρωτότυπο. Και η διαδικασία αναπαραγωγής των τεκμηρίων άλλαξε με την εμφάνιση της πληροφορικής καθώς πλέον τα τεκμήρια σήμερα ταυτόχρονα μικροφωτογραφίζονται και ψηφιοποιούνται με ειδικές υβριδικές μηχανές.

Με την εμφάνιση της νέας τεχνολογίας και των δυνατοτήτων της κατέστη σαφές στους εργαζόμενους των ιστορικών αρχείων ότι θα άλλαζαν ριζικά οι διαδικασίες διαχείρισης των ιστορικών αρχείων και θα βελτιώνονταν σημαντικά οι μέθοδοι εργασίας και οι παρεχόμενες υπηρεσίες.

Επανέρχομαι τώρα στο θέμα της εισαγωγής της πληροφορικής στη διαδικασία περιγραφής των αρχείων. Αμέσως έγινε αντιληπτό ότι, για να αξιοποιηθεί όσο το δυνατόν καλύτερα η νέα τεχνολογία, έπρεπε να γίνει προσπάθεια σε διεθνές επίπεδο για να τυποποιηθεί η περιγραφή των αρχείων. Η τυποποίηση της περιγραφής των αρχείων παρουσίαζε μεγαλύτερες δυσκολίες από αυτές που αντιμετώπιζε η περιγραφή των βιβλίων μιας βιβλιοθήκης καθώς τα βιβλία από τη δημιουργία τους διαθέτουν μια σειρά από στοιχεία για την περιγραφή τους όπως είναι ο τίτλος, ο συγγραφέας ο εκδοτής η ημερομηνία

έκδοσης. Αντίθετα τα τεκμήρια συνήθως δεν διαθέτουν αυτά τα στοιχεία και επιπλέον αποκτούν ταυτότητα μόνο ή κυρίως ως τμήματα ενός ευρύτερου συνόλου τεκμηρίων.

Για το λόγο αυτό το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων, όργανο της Unesco, στο οποίο εκπροσωπούνται τα κρατικά αρχεία, οι επιστημονικές ενώσεις των εργαζομένων στα αρχεία και ιδιωτικοί φορείς διαχείρισης αρχείων, συγκρότησε στα μέσα της δεκαετίας του 1990 ειδική επιτροπή με στόχο την τυποποίηση των κανόνων περιγραφής αρχείων. Η επιτροπή αυτή κατέληξε στην κατάρτιση του Διεθνούς Προτύπου Αρχειακής Περιγραφής (ISAAD (G)), το οποίο σταδιακά υιοθετήθηκε από τη διεθνή αρχειακή κοινότητα. Το διεθνές αυτό πρότυπο καθιέρωσε:



Αρχές ταξινόμησης

- ▣ Η ταξινόμηση των αρχείων πρέπει να διέπεται από:
α) την αρχή της προέλευσης και β) την αρχή της αρχικής τάξης,
- ▣ Η περιγραφή των αρχείων είναι ιεραρχική (αρχείο, σειρά, υποσειρά, φάκελος και έγγραφο),
- ▣ Κάθε επίπεδο περιγραφής πρέπει να έχει το δικό του περιγραφικό δελτίο,

343/2012

9

1. ότι η ταξινόμηση των αρχείων πρέπει να διέπεται από: α) την αρχή της προέλευσης και β) την αρχή της αρχικής τάξης,
2. ότι η περιγραφή των αρχείων είναι ιεραρχική (αρχείο, σειρά, υποσειρά, φάκελος και έγγραφο),



Η περιγραφή των αρχείων είναι ιεραρχική

Αρχειονομικό Σύστημα Ε.Τ.Ε.



14/1/2012

10



κάθε επίπεδο περιγραφής πρέπει να έχει το δικό του περιγραφικό δελτίο,

Εμφάνιση Ευρετήριο Τεκμηρίων/Αντικειμένων

Πεδίο 1 - 12	Πεδίο 13 - 22	Πεδίο 23 - 28	Πεδίο 29 - 32	Πεδίο 33 - 37	Πεδίο 38 - 46	Πεδίο 47 - 49	Πεδίο 50 - 57
1. Α/α Αρχειακής Συλλογής:	Συλλογή Μηχανολογικού εξοπλισμού της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος						
2. Α/α Σειράς:	Γραφομηχανές						
3. Α/α Υποσειράς:	Χαρακτινήτες γραφομηχανές						
4. Α/α Φακέλου:	Χαρακτινήτες γραφομηχανές						
5. Α/α Τεκμηρίου:	T						
6. Τίτλος Τεκμηρίου:	GRANDAL MFD TYPEWRITER (NEW M						
7. Επίπεδο Περιγραφής:	T						
8. Δημιουργός Τεκμηρίου:	Περιγραφή						
9. Εταιρεία Κατασκευής:	GRANDALL CO GROTON N.Y. USA						
10. Σειριακός Αριθμός:	17684						
12. Αποστολέας ή Διαρτητής Τεκμηρίου:	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΙΑΣ						

Εκτύπωση Εμφάνιση Εικόνων Τεκμηρίου



14/1/2012

11

3. ότι κάθε επίπεδο περιγραφής πρέπει να έχει το δικό του περιγραφικό δελτίο,
4. ποια είναι τα απαραίτητα πεδία που πρέπει να χρησιμοποιούνται, ώστε η περιγραφή να είναι ολοκληρωμένη.



ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ - ΣΥΣΤΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΑΡΧΕΙΑΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Εισαγωγή Δεδομένων Δυναμότητα Διαχείριση Εικόνων Αναφορές Εργαλεία Διαχείρισης Έξοδος

ΙΑΦΡΜΕ Υ - Ευρετήριο Φακέλων: Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε. & Ευρετήριο Βιβλίων: Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε..

Ευρετήριο Φακέλων Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

Α/Α Αρχείου	Α/Α Σειράς	Α/Α Υποσειράς	Α/Α Φακέλου	Τίτλος Φακέλου	Αρχ. Ετ.
1	2	1	1	Συμμετοχή του Γ. Στεύρου στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας	1825
1	2	1	2	Οικονομική διαχείριση της Ελληνικής Πολιτείας	1828
1	2	1	3	Η επί της Εθνικής Τραπεζικής Επιτροπής Εισπράξη επειθήσεων	1830
1	2	1	4	Δημόσια Οικονομικά Έσοδα, φορολογίες, ταμεία	1836
1	2	1	5	Νομισματικά	1831
1	2	1	6	Κατάλογοι Μετόχων της "Εταιρείας των εμπορικών και δημαρτών του Πόρ	1849
1	2	1	7	Εγγραφές των "Επὶ της Οικονομίας και ἐπὶ της Εθνικῆς Ὀφρμματοκλήρ) Τρ	1827
1	2	1	8	Εκλογή του Γ. Στεύρου ως πληρεξουσίου των Ηνωμένων	1826

Ευρετήριο Βιβλίων Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

Α/Α Αρχείου	Α/Α Σειράς	Α/Α Υποσειράς	Α/Α Βιβλίου	Τίτλος Βιβλίου	Αρχ. Ετ.
1	2	1	1	Μετρητο λογαριαστικό βιβλίο Γεωργίου Στεύρου.	1840
1	2	1	2	Πρόγραμμα λογαριαστικό βιβλίο του Γεωργίου Στεύρου.	1841
1	2	1	3	Ευρετήριο Γραφών	1000

Εμφάνιση Δελτίου Φακέλου Εμφάνιση Δελτίου Βιβλίου Εμφάνιση Ευρετηρίου Εγγράφων Επιστροφή

Εμφάνιση Εικόνων Φακέλου Εμφάνιση Εικόνων Βιβλίου

14/1/2012 12



Διεθνή πρότυπα περιγραφής αρχείων

1. Διεθνές Πρότυπο Αρχειακής Περιγραφής, ISAAD, International Standard for Archival Description
2. Διεθνές Πρότυπο Καθιερωμένων Λημμάτων για Πρόσωπα, Οικογένειες, Επιχειρήσεις, ISAAR (CPF)-International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families
3. Διεθνές Πρότυπο Περιγραφής Λειτουργιών ISDF- International Standard for Describing Functions, και το
4. Διεθνές Πρότυπο Περιγραφής Αρχειακών Φορέων ISDIAH- International Standard for Describing Institutions with Archival Holdings

17/1/2012

13

Το διεθνές αυτό πρότυπο στη συνέχεια εμπλουτίστηκε και με μια σειρά άλλα πρότυπα:

- το Διεθνές Πρότυπο Καθιερωμένων Λημμάτων για Πρόσωπα, Οικογένειες, Επιχειρήσεις, ISAAR (CPF)-International Standard

Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families,

- το Διεθνές Πρότυπο το Διεθνές Πρότυπο Περιγραφής Λειτουργιών ISDF-International Standard for Describing Functions,
- το Διεθνές Πρότυπο Περιγραφής Αρχειακών Φορέων ISDIAH-International Standard for Describing Institutions with Archival Holdings κτλ.

Με την καθιέρωση προτύπων στην περιγραφή έγινε δυνατή η δημιουργία λειτουργικών βάσεων δεδομένων για τα ιστορικά αρχεία οι οποίες κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις μπορούν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους κατά τα πρότυπα των βάσεων δεδομένων των βιβλιοθηκών. Χωρίς καθιερωμένους όρους (λήμματα) μπορεί να μας διαφύγουν τεκμήρια που αφορούν την έρευνά μας και τα οποία δεν θα μπορούσαμε να αναζητήσουμε με άλλον τρόπο διότι θα αγνοούσαμε ουσιαστικές πληροφορίες που θα μας καθοδηγούσαν. Π.χ., εάν έχουμε καθιερώσει το ψευδώνυμο «Οδυσσέας Ελύτης» και έχουμε συνδέσει με αυτό και το πραγματικό επώνυμο «Αλεπουδέλης», στην περίπτωση που υπάρχει αρχειακό υλικό με αυτή την ένδειξη θα έρθει στην επιφάνεια μέσα από τον καθιερωμένο όρο, διαφορετικά θα μπορούσαμε να το εντοπίσουμε μόνο αν το γνωρίζαμε και κάναμε ξεχωριστή αναζήτηση.

Με τη χρήση της πληροφορικής η καταγραφή των πληροφοριών που πρέπει να συνοδεύουν τα τεκμήρια διευκολύνεται σημαντικά. Η μεταγενέστερη συμπλήρωση και διόρθωση των πληροφοριών που περιγράφουν ένα τεκμήριο δεν αποτελεί πλέον πρόβλημα, καθώς το ηλεκτρονικό δελτίο μπορεί εύκολα να μεταβληθεί. Οι συμπληρώσεις και οι μεταβολές των περιγραφικών δελτίων είναι συχνές, εφόσον δεν είναι λίγες οι φορές που κατά την ταξινόμηση ενός αρχειακού υλικού νέα στοιχεία έρχονται στο φως.

Επίσης, επισημαίνουμε ότι η εξυπηρέτηση των ερευνητών αλλάζει ριζικά. Η αναζήτηση πλέον των πληροφοριών διευκολύνεται σημαντικά και μπορεί να γίνει με δύο βασικούς τρόπους:

α) Μέσα από τον τρόπο ταξινόμησης του υλικού που έχει αποφασίσει το φυσικό πρόσωπο που δημιούργησε το αρχείο. Στην περίπτωση των νομικών προσώπων η ταξινόμηση του αρχειακού υλικού ακολουθεί τη δομή και τις λειτουργίες του νομικού προσώπου. (π.χ. αν γνωρίζουμε ότι ένα έγγραφο έχει

παραχθεί από τη Διεύθυνση Γραμματείας της Τράπεζας μπορούμε να οδηγηθούμε στον εντοπισμό του μέσα από την αναζήτηση του αρχειακού υλικού που έχει δημιουργήσει η συγκεκριμένη μονάδα).

β) Με την αναζήτηση λέξεων κλειδιών μέσα από την ελεύθερη αναζήτηση κειμένου στα διάφορα πεδία περιγραφής των τεκμηρίων. Με τη δημιουργία θησαυρού και καθιερωμένων όρων εξασφαλίζουμε ένα ακόμα εργαλείο που επιτρέπει τον εντοπισμό πληροφοριών που πιθανώς δεν θα εντοπίζαμε μέσω των προηγούμενων αναζητήσεων .

Η νέα τεχνολογία επιτρέπει επίσης:

1. την άμεση πρόσβαση στην ψηφιακή εικόνα των τεκμηρίων στον υπολογιστή, η οποία είναι συνδεδεμένη με την περιγραφή του τεκμηρίου,
2. την πρόσβαση από απόσταση στις πληροφορίες και τα τεκμήρια μέσω του διαδικτύου.

Το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας ήταν το πρώτο αρχείο στην Ελλάδα που χρησιμοποίησε τη νέα τεχνολογία για τη διαχείριση των αρχείων.

Η εισαγωγή της πληροφορικής στο Ιστορικό Αρχείο χωρίζεται σε 4 περιόδους μέχρι σήμερα.

Η πρώτη περίοδος αφορά το χρονικό διάστημα 1987-1997



Η εισαγωγή της πληροφορικής στο Ιστορικό Αρχείο ΕΤΕ

1^η Περίοδος
1987 -1996

Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές στο Ιστορικό Αρχείο της ΕΤΕ το 1987 εγκαταστάθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για ερευνητικούς σκοπούς.



14/1/2012 14

Το 1987 εγκαταστάθηκε στο Ιστορικό Αρχείο ένα δίκτυο υπολογιστών με σκοπό να υποστηρίξει τα ερευνητικά προγράμματα που ήταν σε εξέλιξη εκείνη την εποχή.

Χρησιμοποιήθηκε για την επεξεργασία των δεδομένων στο ερευνητικό πρόγραμμα των Γ. Μητροφάνη και Π. Πιζάνια: « Τιμές, μισθοί και ημερομίσθια στην Ελλάδα 1833-1912». Το δίκτυο αποτελείτο από ένα server και τρεις υπολογιστές (2 υπολογιστές IBM AT και δύο υπολογιστές IBM XT).

Το 1996 το ΙΑΕΤΕ ανέθεσε στον τότε συνεργάτη του Γ. Μητροφάνη τη μελέτη ανάλυσης του συστήματος πληροφοριών του Ιστορικού Αρχείου της ΕΤΕ



Η χρήση της πληροφορικής για τη διαχείριση των αρχείων

- ▣ 2^η περίοδος 1997 – 2003
- ▣ Το δίκτυο αποτελείται πλέον από 25 υπολογιστές (1 κεντρικό υπολογιστή δικτύου, 19 υπολογιστές για τις αρχειονομικές εργασίες, 2 υπολογιστές για την εξυπηρέτηση των ερευνητών, 2 υπολογιστές για την επεξεργασία ψηφιοποιημένων εγγράφων και 1 υπολογιστής για την ανάπτυξη εφαρμογών. Το δίκτυο των υπολογιστών αυτών συνοδεύτηκε και με ένα αριθμό περιφερειακού εξοπλισμού, (μονάδα οπτικών δίσκων, εκτυπωτές)

14/1/2012

15

με στόχο την αναβάθμιση του δικτύου και την εγκατάσταση ενός νέου δικτύου υπολογιστών που θα χρησιμοποιείτο πλέον για την υποστήριξη όλων των αρχειακών εργασιών του ΙΑΕΤΕ. Το δίκτυο αποτελείται πλέον από 25 υπολογιστές (1 κεντρικό υπολογιστή δικτύου, 19 υπολογιστές για τις αρχειονομικές εργασίες, 2 υπολογιστές για την εξυπηρέτηση των ερευνητών, 2 υπολογιστές για την επεξεργασία ψηφιοποιημένων εγγράφων και 1 υπολογιστής για την ανάπτυξη εφαρμογών). Το δίκτυο των υπολογιστών αυτών συνοδεύτηκε και με ένα αριθμό περιφερειακού εξοπλισμού, (μονάδα οπτικών δίσκων, εκτυπωτές).



Αίθουσα ερευνητών



14/1/2012

Μικροφωτογράφιση

16



2002 Μετεγκατάσταση στο ανακαινισμένο κτήριο του
Ιστορικού Αρχείου (Μέγαρο Διομήδη 3^η Σεπτεμβρίου 146)



14/1/2012

17

Το Ιστορικό Αρχείο της ΕΤΕ, το 2002, μετακόμισε και εγκαταστάθηκε στη σημερινή του έδρα, στο ανακαινισμένο κτήριο της Γ' Σεπτεμβρίου 146 με αυξημένες πλέον αρμοδιότητες καθώς η Τράπεζα ανέθεσε στο Ιστορικό Αρχείο τη διαχείριση όλων των συλλογών της (πλην της καλλιτεχνικής). Το 2003

αποφασίζεται η αλλαγή του εξοπλισμού ώστε αυτός να μπορεί να ανταποκριθεί στις αυξημένες αρμοδιότητες του Ιστορικού Αρχείου.



3^η περίοδος 2003 – 2011

- ▣ Εγκαταστάθηκαν αρχικά 31 υπολογιστές (1 για server, 18 για τις αρχειονομικές εργασίες, 5 για τους ερευνητές, 5 για την εξυπηρέτηση των εκθεσιακών δραστηριοτήτων, 2 για ανάπτυξη εφαρμογών),
- ▣ 2 φορητοί για εργασίες εκτός σταθερών θέσεων,
- ▣ Και τα αντίστοιχα περιφερειακά για εκτυπώσεις, ψηφιοποιήσεις κλπ.

14/1/2012 18

Εγκαταστάθηκαν αρχικά 31 υπολογιστές (1 για server, 18 για τις αρχειονομικές εργασίες, 5 για τους ερευνητές, 5 για την εξυπηρέτηση των εκθεσιακών δραστηριοτήτων, 2 για ανάπτυξη εφαρμογών, 3 φορητοί για εργασίες εκτός σταθερών θέσεων.



4^η περίοδος 2011 - Σήμερα

- ▣ Μετά την ανανέωση του συνόλου του ηλεκτρονικού εξοπλισμού της ΕΤΕ το ιστορικό αρχείο διαθέτει 3 server συνολικής χωρητικότητας δεδομένων περίπου 20 terra , 71 δικτυακούς υπολογιστές, 4 stand alone υπολογιστές, και πλήθος περιφερειακών για την εξυπηρέτηση όλων των δραστηριοτήτων του αρχείου
 - Εξυπηρέτηση ερευνητών,
 - Εργαστήριο μικροφωτογράφισης
 - Λειτουργία φωτογραφικού studio,
 - Λειτουργία εργαστηρίου συντήρησης,
 - Ανάπτυξη και εκτέλεση εκπαιδευτικών προγραμμάτων,
 - Λειτουργία εκθεσιακών χώρων

14/1/2012 19

Τέλος, το 2011, η ΕΤΕ προχώρησε στην ανανέωση του συνόλου του ηλεκτρονικού της εξοπλισμού και σε αυτή την ανανέωση συμπεριλήφθηκε ευτυχώς τελευταίο και το Ιστορικό Αρχείο.

Η σταθερή αναπτυξιακή πορεία του Ιστορικού Αρχείου με αυξημένες δραστηριότητες σε διάφορες εργασίες συνδεδεμένες με τις αρχειακές εργασίες (ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων, λειτουργία εργαστηρίου συντήρησης, λειτουργία εκθεσιακών χώρων) διαθέτει σήμερα 3 server, 71 δικτυακούς υπολογιστές, 4 stand alone υπολογιστές και συνολικής χωρητικότητας δεδομένων περίπου 20 terra)



Εδώ και ένα χρόνο το Ιστορικό Αρχείο έχει αναθέσει στη θυγατρική εταιρεία της ΕΤΕ Ethnodata τη ριζική αναβάθμιση του συστήματος αρχειακών και ιστορικών πληροφοριών του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας, με στόχο:

1. την ενσωμάτωση των τριών νέων προτύπων που προαναφέραμε στο ήδη υπάρχον σύστημα (Το Διεθνές Πρότυπο Περιγραφής ISAAR (CPF)-International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families, το Διεθνές Πρότυπο Καθιερωμένων Λημμάτων για

Πρόσωπα, Οικογένειες, Επιχειρήσεις, το Διεθνές Πρότυπο Περιγραφής Λειτουργιών ISDF-International Standard for Describing Functions, το Διεθνές Πρότυπο Περιγραφής Αρχειακών Φορέων ISDIAH-International Standard for Describing Institutions with Archival Holdings),

2. την ενσωμάτωση θησαυρού όρων,
3. τη μετατροπή του ψηφιακού υπόβαθρου της βάσης, ώστε να μπορέσει να ανέβει στο διαδίκτυο και οι ερευνητές να μπορούν από απόσταση να αναζητούν τις πληροφορίες που τους ενδιαφέρουν αλλά και να έχουν πρόσβαση στο ίδιο το τεκμήριο στην περίπτωση που έχει ήδη ψηφιοποιηθεί και συνδεθεί με τη βάση. Στο σημείο αυτό να επισημάνουμε ότι άλλα αρχεία που συμμετείχαν στα τελευταία ευρωπαϊκά προγράμματα για την ψηφιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος έχουν ήδη προχωρήσει στον τομέα αυτό και έχουν ανεβάσει στο διαδίκτυο τμήμα του αρχειακού τους υλικού.



Αίθουσα Ερευνητών



14/1/2012



21

Ας αναλογιστούμε λίγο πώς άλλαξαν οι αίθουσες των ερευνητών. Σήμερα δεν νοείται αίθουσα που να μη διαθέτει θέσεις για τη χρήση της πληροφορικής, ώστε ο ερευνητής να μπορέσει να συμβουλευτεί το ηλεκτρονικό ευρετήριο, και θέσεις που να του παρέχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει το δικό του φορητό υπολογιστή. Σε μερικά χρόνια ίσως δεν θα χρειάζεται καθόλου αίθουσα ερευνητών ή αναγνωστήριο, καθώς ο ερευνητής θα δουλεύει από το σπίτι του.



Αίθουσα Μικροφωτογράφησης

2004



Σήμερα



14/1/2012

22

Ταυτόχρονα το Ιστορικό Αρχείο ανέθεσε σε εξωτερικό συνεργάτη την ψηφιοποίηση του συνόλου των μικροταινιών του Ιστορικού Αρχείου, ώστε με την ολοκλήρωση της αναβάθμισης της εφαρμογής το σύνολο του μικροφωτογραφημένου υλικού να είναι και ψηφιοποιημένο, ώστε οι εικόνες των τεκμηρίων να συνδεθούν απευθείας στη νέα βάση. (Πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι το Ιστορικό Αρχείο είχε ξεκινήσει από το 1980, όταν ακόμα δεν υπήρχε η δυνατότητα ψηφιοποίησης του αρχειακού υλικού, τη μικροφωτογράφιση των τεκμηρίων που διέθετε, με αποτέλεσμα να διαθέτει απόθεμα 4.500 μικροταινιών οι οποίες δεν ήταν ψηφιοποιημένες). Με την ολοκλήρωση του έργου αυτού το Ιστορικό Αρχείο θα διαθέτει πάνω από 4.500.000 εικόνες τεκμηρίων συνδεδεμένες με το σύστημα (εννοείτε «αναβαθμισμένο σύστημα» ή «διαδίκτυο»;

Σε επίπεδο υποδομής αναβαθμίστηκε η αποθηκευτική χωρητικότητα του συστήματος, ώστε να μπορεί να διαθέτει αποθηκευτικό χώρο 20 terra. Ακόμα δεν έχουμε προμηθευτεί το κατάλληλο σύστημα back-up για την εξασφάλιση των δεδομένων και γι'αυτό δεν έχουμε ακόμα παραλάβει τις ψηφιοποιημένες εικόνες.

Ανέφερα στην αρχή της ομιλίας μου ότι σήμερα, με τη χρήση της τεχνολογίας, βρισκόμαστε μπροστά σε μια ριζική αλλαγή σε ό,τι αφορά τον τρόπο δημιουργίας, αποθήκευσης και χρήσης των τεκμηρίων.

Σήμερα τα αρχεία γενικά βρίσκονται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι, σε μια μεταβατική περίοδο. Ο παλιός κόσμος των αρχείων που γνωρίζαμε, όπου οι πληροφορίες ήταν αποτυπωμένες κυρίως σε χαρτί, οπισθοχωρεί και σταδιακά αντικαθίσταται από τα καινούρια ψηφιακά αρχεία. Για ένα διάστημα οι εργαζόμενοι στα αρχεία θα πρέπει να διαχειρίζονται τόσο τα παραδοσιακά αρχεία όσο και εκείνα που παράγονται με τη χρήση της νέας τεχνολογίας. Έχει επισημανθεί ότι είναι σημαντικό κατά το σχεδιασμό της εισαγωγής της χρήσης της νέας τεχνολογίας στη δημιουργία των αρχείων να υπάρξει στενή συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων της πληροφορικής και των αρχειονόμων, ώστε ο σχεδιασμός του συστήματος να μη χρειάζεται άλλη επεξεργασία όταν πλέον παραληφθεί από τον αρχειακό φορέα και δοθεί στην έρευνα.

Δυστυχώς αυτή η διαδικασία δεν ακολουθείται στις περισσότερες περιπτώσεις. Με λύπη διαπιστώνουμε ότι και στην Εθνική Τράπεζα η εισαγωγή εδώ και μερικά χρόνια του Συστήματος Ηλεκτρονικής Διακίνησης Αλληλογραφίας (ΣΗΔΑ) καθώς και η ηλεκτρονική διακίνηση των εγκυκλίων και των πράξεων της Διοίκησης έγιναν χωρίς τη συνεργασία του Ιστορικού Αρχείου, που θα είναι ο τελικός αποδέκτης του αρχειακού υλικού έπειτα από χρόνια.

N. Παντελάκης

17 Ιανουαρίου 2012